

રાજ્યાભિષેકનો વિચાર અને વનવાસ

જીવન સાંઠા જેવું છે. શેરડી વગેરેના સાંઠા, તેમાંથી કેટલાક ગળ્યા મધ જેવા હોય છે. કેટલાકનું જીવન ગળ્યું મધ જેવું હોય છે. કેટલાક સાંઠા ખારા હોય છે. કેટલાકનું જીવન ખારું-ખારું ઝેર જેવું હોય છે. કેટલાક સાંઠા મીણો ચઢાવતા હોય છે. કેટલાકનું જીવન પણ મીણો ચઢાવીને મારી નાખનારું હોય છે. કેટલાક સાંઠા સડી ગયેલા હોય છે. રસડેલો સાંઠો કશા કામનો નહીં. તન-મનના રોગથી જેનું જીવન છવાઈ જાય તે સડેલા સાંઠા જેવું થઈ જાય

સાંઠાને કાતરીઓ હોય છે અને પ્રત્યેક કાતરીએ એક આંખ હોય છે. આ આંખમાંથી નવું જીવન પ્રગટે છે. કુદરત કોઈનું નખ્ખોદ નથી કાઢી સૌને આગળ-આગળનો વંશ વધારવાનું તત્ત્વ આપતી હોય છે. કાતરીની શરૂઆતને સંસ્કૃતમાં કાંડ કહે છે. જેમ સાંઠાને થણી કાતરીઓ હોય છે, તેમ જીવનને પણ ઘણાં કાંડ હોય છે. રામાયણને સાત કાંડો છે. પહેલો કાંડ બાલકાંડ પૂરો કરીને હવે અયોધ્યા-કાંડ શરૂ કરવાનો છે. વ્યક્તિ કાયમ બાળક નથી રહેતી, કાયમ યુવાન કે વૃદ્ધ પણ નથી રહેતી. તેનાં કાંડો બદલાતાં રહે છે. કુદરતી કાંડોની સાથે વ્યક્તિ પોતે પણ જુદાં જુદાં નાનાં-મોટાં કાંડો રચતી હોય છે.

વાલ્મીકિ રામાયણમાં બાલકાંડ પછી અયોધ્યાકાંડની રચના થઈ છે.

જીવનનાં ચાર કાંડ મુખ્ય છે : ૧. આરંભ ૨. વિસ્તાર ૩. સમેટવું ૪. સમાપ્તિ. ચારે કાંડો પોતપોતાની જગ્યાએ મહત્વના હોય છે. રાજા દશરથનો સમય હવે સમેટવાનો હતો. દશરથે ઘણો વિસ્તાર કર્યો. ત્રણ રાણીઓ, ચાર પુત્રો અને વિશાળ સામ્રાજ્ય - આ બધું ખૂબ વિસ્તર્યું હતું. કેટલીક વાર ઘણું ઘણા પ્રશ્નો ઊભા કરે છે, થોડું થોડા પ્રશ્નો ઊભા કરે છે. હવે જ્યારે સમેટવાનો સમય

હતો ત્યારે દશરથની આગળ મહત્વનો પ્રશ્ન હતો કે આ બધું કોને સોંપવું? સોંપ્યા વિના સમેટાવું નથી અને સમેટ્યા વિના સમાપ્તિ યોગ્ય રીતે થતી નથી. જે લોકોને સમેટતાં નથી આવડતું તેમની સમાપ્તિ સુખદ નથી હોતી - કહો કે તેમની સમાપ્તિ બગડી જતી હોય છે. રાજા દશરથ વૃદ્ધ થઈ ગયા હતા અને વૃદ્ધાવસ્થા સમેટવાનો કાળ કહેવાય. વિશાળ સામ્રાજ્યને સમેટવું કોઈ સરળ કામ ન કહેવાય. આપણે ત્યાં આ કાર્ય માટેની એક વ્યવસ્થા છે ઉત્તરાધિકારીની નિયુક્તિ, જેને યુવરાજપદ પણ કહેવાય છે. ઘણા રાજકુમારોમાંથી કોઈ એકને જ યુવરાજ બનાવી દેવાનો, જેથી તે બધો કાર્યભાર સંભાળી લે, રાજાની સમાપ્તિ પહેલાં તેને રાજવહીવટનો અનુભવ પણ થાય અને મંત્રીમંડળ તથા પ્રજાનું ધ્યાન તેના ઉપર કેન્દ્રિત થાય.

જ્યાં એકપણ ઉત્તરાધિકારી ન હોય ત્યાં અને જ્યાં ઘણા ઉત્તરાધિકારી હોય ત્યાં યુવરાજપદ વિખવાદનું કારણ બની શકે છે. આ વિખવાદને ટાળવા માટે જે સૌથી જયેષ્ઠ પુત્ર હોય તેને ઉત્તરાધિકારી બનાવવાની લોકપ્રથા હતી.

મહત્વનું પદ યથાસંભવ સર્વસંમતિથી ભરાય તો તે વધુ આવકાર્ય બને. સફળ રાજકારણની પ્રથમ નિશાની આંતરિક વિખવાદનો અભાવ. જ્યાં આંતરિક બખેડા વધુ હોય ત્યાં સંપ અને એકતા ન હોય. જ્યાં સંપ અને એકતા ન હોય ત્યાં અશાંતિ અને પડયંત્રો હોય જ. રાજા આ પરિસ્થિતિને ટાળવા માગતા હતા, કારણ કે તેમને ચાર પુત્રો હતા. આમ જુઓ તો ચારે રામનવમીના દિવસે જન્મ્યા હોવાથી સમવયસ્ક હતા, તેમ છતાં થોડીક ક્ષણોના ભેદથી શ્રીરામ મોટા ભાઈ મનાતા હતા. દશરથ, મંત્રીઓ અને પ્રજાજનો સૌની પસંદગી શ્રીરામની જ હતી, તેમ છતાં દશરથને કૈકેયીની ચિંતા હતી. ત્રણે રાણીઓ

શુભેચ્છક : સ્વ. શ્રી રામદાસ પોપટલાલ ગોરાતેલા

શ્રી બાલમુકુંદ સોપારી માર્ટ

ગ્રેઝન માર્કેટ, જામનગર-૧, ફોન : ઓ. ૨૬૭૯૩૭૯, ૨૫૯૨૪૦૧ ઘર : ૨૭૫૦૫૪૭

મે. શ્રીજી સોપારી માર્ટ